

УДК 378:81'255.2:6:[811.161.2+811.111]

DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-68-77

ДВАДЦЯТЬ РОКІВ ДОСЛІДЖЕНЬ НАВЧАННЯ ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Леонід ЧЕРНОВАТИЙ (Харків, Україна)

<http://orcid.org/0000-0003-3411-9408>

e-mail: leonid.m.chernovaty@meta.ua

Ірина ЛИПКО (Харків, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-5021-8126>

e-mail: inozemni2@gmail.com

Світлана РОМАНЮК (Харків, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-6208-6047>

e-mail: romanukcactus2504@gmail.com

ЧЕРНОВАТИЙ Леонід, ЛИПКО Ірина, РОМАНЮК Світлана. ДВАДЦЯТЬ РОКІВ ДОСЛІДЖЕНЬ НАВЧАННЯ ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ. На основі аналізу двадцятирічного досвіду реалізації теоретичних і практичних досліджень у сфері навчання галузевого перекладу українською мовою описано загальну модель такого навчання, її компоненти, зміст реалізованих проєктів у широкому діапазоні різноманітних галузей, а також окреслено перспективи подальших досліджень

Ключові слова: галузевий переклад українською мовою, модель навчання, особливості галузевого перекладу, проєкти з навчання галузевого перекладу, перспективи досліджень.

CHERNOVATY Leonid, LYPKO Iryna, ROMANIUK Svitlana. TWENTY YEARS OF RESEARCH OF TEACHING SPECIALISED TRANSLATION AND INTERPRETING: ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS. The paper reviews the development of specialized translation training methodology in Ukraine on the example of Dictum Factum and UTTU Series projects, as well as in a broader context. The authors argue for the relevance of including specialized translation into the content of university-level translator training. The article shows the dynamics of the specialized translation share in the global amount of translation services in the late 1990s and the early 2000s, as well as the intensification of its investigation among the foreign and Ukrainian researchers. The authors outline the specifics of translator training problems in Ukraine after it gained independence and give grounds for the development of a comprehensive model of specialized translation training for the purpose of the research planning and coordination. The paper formulates the tasks and conditions to be accomplished to achieve the said aim. The researchers describes the model developed within the Mykola Lukash Translation Studies department at V.N.Karazin Kharkiv National University. This model is based on the competence, field-oriented and cyclic approaches. The competence approach relies on the PACTE model (with some distinctions) and includes bilingual, extralinguistic, translation, personal and strategic subcompetences. Thus, the aim of the training is defined as a systematic, purposeful and integrative development of the said subcompetences. The acquisition of skills and subskills is provided for on the basis of their list for each type of translation and interpreting. The system of assessing the latter is an important component of the model. The field-oriented approach implicates a prevalence of specialized translation in the content of training, while the cyclic approach involves organization of exercises in cycles, each of which is based on one text related to a specific topic or subtopic. The paper shows the development of this model in the works of various Ukrainian researchers, as well as its implementation in the published textbooks and other teaching materials. The authors outline the prospects of further research.

Keywords: specialized translation in Ukrainian, training model, specifics of specialized translation, specialized translation projects, research prospects.

Вступ

Наприкінці двадцятого століття ставало все більш очевидним, що галузевий переклад перетворюється на домінуючий його вид, незважаючи на постійне зростання обсягів перекладу художньої літератури. Цю тенденцію особливо виразно помітно в економічно розвинутих регіонах світу. Зокрема, за даними досліджень (Міщенко, 2010) потреба галузевого перекладу в Європі у 1993 році становила 400 млн. сторінок, а всього за шість років вона зросла більш ніж в три рази (1,3 млрд. сторінок). Аналогічна тенденція спостерігається щодо обсягів перекладу в офіційних органах Європейського Союзу (ЄС), який лише за два роки зріс із 600 тис. сторінок (1977) до 1 млн. сторінок (1979), а на початок двадцять першого століття (2002) збільшився більш ніж у тисячу (!) разів – до 1,3 млрд. сторінок. Політика ЄС, що вимагає продукувати будь-які документи, включаючи технічну документацію, призначену для споживачів у різних країнах, усіма мовами його членів, є додатковим потужним чинником, що спричинює шалені темпи зростання потреб галузевого перекладу у світі. Більше того, як зазначають дослідники (Міщенко, 2012: 374), потреба соціокультурної адаптації галузевих текстів, включаючи й програмні продукти, розширила зміст міжмовної медіації, додавши до власне перекладу ще й локалізацію.

Зміна пріоритетів у сфері перекладу спричинила зрушення і в поглядах на зміст підготовки професійних перекладачів. В теоретичній літературі почалося обговорення особливостей спеціалізованого перекладу та його навчання, зокрема в галузі медицини (Wakabayashi, 1996), та юридичній сфері (Harvey, 2002). Наприкінці другого тисячоліття спостерігалася значна зацікавленість у використанні білінгвальних корпусів у навчанні (Malmkjaer, 1998; Bowker, 1998; Zanettin, 1998; Maniez, 2001). Зокрема, досліджувався їхній вплив на ефективність аудиторних занять, метою яких було покращення розуміння тексту оригіналу та здатності створювати його відповідник нормативною мовою перекладу (Zanettin, 1998). Інші автори (Malmkjaer, 1998) вивчали переваги й проблеми при застосуванні згаданих корпусів у навчанні перекладу. Було встановлено (Bowker, 1998), що таке використання покращило тексти перекладу випробуваних з точки зору розуміння предметного змісту текстів оригіналу, правильності вибору термінології та фразеологічних виразів. Інші автори (Resche, 2000), на основі навчання студентів, що спеціалізуються в економіці доквілля, дійшли висновку про відсутність повних двомовних відповідників у цій галузі і про необхідність усвідомлення цього студентами. Ще в одній праці (Davies et al, 2001) експериментальне дослідження (студентів, що навчалися науково-технічного перекладу), яке ґрунтувалося на усвідомленому застосуванні стратегій перекладу, засвідчило зростання його ефективності, підвищення якості текстів перекладу, а також позитивного відношення до процесу навчання з боку студентів.

Таким чином, на початок двадцять першого століття вже спостерігалися спроби досліджувати проблеми навчання галузевого перекладу, однак вони були розрізненими, спричинювалися випадковими факторами (наприклад, виникненням згаданих білінгвальних термінологічних корпусів), що лежали за межами методики, і не ґрунтувалися на жодній теоретичній моделі такого навчання, що й пояснювало актуальність проблеми її побудови та подальшої розробки інших аспектів, пов'язаних із її реалізацію в реальному процесі навчання.

Актуальність проблеми для України посилювалася ситуацією, що склалася з підготовкою перекладачів. До кінця 1980-х років вона здійснювалася тут лише в двох університетах – київському (нині КНУ імені Тараса Шевченка) і харківському (тепер ХНУ імені В.Н.Каразіна). З певних (переважно ідеологічних) причин відкривати перекладацькі відділення в інших закладах вищої освіти (ЗВО) не дозволялося, однак наприкінці 1980-х років цю заборону було знято, внаслідок чого до середини 1990-х років перекладацькі відділення відкрились у багатьох інших університетах. Цей процес за часом збігся із становленням України як незалежної держави і вимогою переходу на українську мову в процесі навчання, в результаті чого виникла криза з дидактичними матеріалами. Її було нелегко подолати, оскільки нові центри підготовки перекладачів не мали досвіду їх розробки, у вже існуючих – її ніхто фінансово не підтримував, та й особливого досвіду у такій розробці вони не мали, оскільки досі такі матеріали переважно одержувалися з Москви, або кожен викладач самостійно підбирав власні матеріали для своїх занять. У більшості випадків вони ніколи не публікувалися, а тому втрачалися, коли відповідний викладач припиняв викладати певний аспект навчання.

Ще однією проблемою була зміна пріоритетів у навчанні перекладу. В радянські часи головними сферами були суспільно-політична (із суттєвим наголосом на комуністичну ідеологію) та військова (більшість випускників обох перекладацьких відділень, які були виключно чоловіками, принаймні два роки після закінчення навчання працювали військовими перекладачами). Популярними були також обговорення особливостей художнього перекладу. Галузевий переклад зазвичай обмежувався дуже загальним знайомством із якоюсь однією науково-технічною сферою, вибір якої був досить безсистемний і залежав від смаку викладача, що викладав відповідний предмет, або наявних навчальних матеріалів.

Для розв'язання усіх цих проблем необхідно було вирішити низку взаємопов'язаних завдань: 1) розробити модель підготовки перекладачів в українських ЗВО – це завдання включало в себе кілька компонентів: окреслення переліку знань, умінь і навичок (в сучасній термінології, зміст фахової компетентності перекладача), необхідних і достатніх для забезпечення професійного перекладу у тих його видах, які включено до мети навчання; формулювання мети, принципів, методів та змісту навчання перекладу, а також розробка способів контролю знань, навичок та умінь, передбачених метою навчання; 2) визначення переліку сфер (і, відповідно, обсягу предметних знань і термінології), необхідних для ефективного навчання галузевого перекладу; 3) формулювання принципів побудови системи вправ з метою розробки навчальних матеріалів для кожного виду перекладу, а також комплексів вправ в межах кожного тематичного циклу; 4) розробка системи контролю ступеня сформованості навичок та умінь усного й письмового перекладу для проведення поточного, рубіжного й підсумкового контролю; 5) забезпечення реалізації згаданої моделі шляхом розробки, експериментальної перевірки та запровадження до навчального процесу відповідних дидактичних матеріалів.

Для вирішення згаданих завдань необхідні були, по-перше, вмотивовані фахівці з достатнім досвідом навчання перекладу, зокрема галузевого, а також ті, що мають відповідну підготовку і досвід у розробці моделей навчання, систем вправ, підручників та інших навчально-методичних матеріалів, планування й проведення експериментального навчання, обробки його результатів та формулювання висновків. Саме такі фахівці достатньо високого рівня на той час виявилися на кафедрі перекладу й англійської мови (нині кафедра перекладознавства імені Миколи Лукаша (КПМЛ), в подальшому викладі вживається тільки сучасна її назва, незалежно від того, як вона називалася раніше) Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, і саме переважно їхніми зусиллями, принаймні протягом перших десяти-п'ятнадцяти років, здійснювалося вирішення поставлених завдань, результати якого викладено далі.

Результати та обговорення

Модель навчання майбутніх перекладачів. Для забезпечення теоретичного підґрунтя, на початку нульових років було розроблено загальну концепцію подальшої роботи, положення якої викладено в кількох статтях (див. повний перелік в (Біобібліографічний покажчик, 2021), в одній з яких узагальнено зміст майбутніх досліджень з проблеми, що розглядається (Черноватий, 2004). Завдяки подальшим науковим розвідкам викладачів та аспірантів кафедри КПМЛ (Ганічева, 2007; Ольховська, 2011; Червінко, 2014; Ольховська, 2018), а також досвіду практичної роботи із створеними на кафедрі навчально-методичними матеріалами (див. далі), було розроблено модель навчання майбутніх перекладачів, яка ґрунтується на компетентнісному, галузево-орієнтованому й циклічному підходах, зміст яких викладено далі.

Компетентнісний підхід спирається на розроблену на КПМЛ модель фахової компетентності перекладача (ФКП), що загалом ґрунтується на запропонованій групою РАСТЕ (Acquisition, 2000), але має й певні відмінності (узагальнення – див. (Черноватий, 2013)), що включає білінгвальну, екстралінгвістичну, перекладацьку, особистісну та стратегічну субкомпетентності. Метою навчання визначено систематичне, цілеспрямоване й інтегроване формування усіх згаданих субкомпетентностей (Черноватий, 2014).

Формування навичок та умінь усіх видів перекладу здійснюється з урахуванням їх переліку для кожного з таких видів (Черноватий, 2013). Згадане формування здійснюється із додержанням низки принципів, як загальнодидактичних, так і специфічних для методики навчання перекладу (узагальнення – див. (Черноватий, 2013)).

Важливим компонентом моделі є розроблена на кафедрі методика контролю рівня ФКП, що ґрунтується на оцінюванні головних параметрів, важливих для відповідного виду перекладу (узагальнення – див. (Черноватий, 2013)).

Галузево-орієнтований підхід означає переважну орієнтацію на галузевий переклад, причини якої вже зазначалися раніше. Доцільність включення конкретних галузей до змісту навчання визначається ступенем їх вірогідності в процесі практичної роботи майбутніх перекладачів, а їхня послідовність залежить від концептуальної складності – спочатку йдуть простіші, а потім – складніші за поняттєвим змістом сфери.

Циклічний підхід полягає в організації комплексів вправ у формі циклів, кожен з яких ґрунтується на одному тексті, що відноситься до певної теми або підтеми. На основі цього тексту студенти виконують низку вправ (підготовчих, для формування навичок або для розвитку перекладацьких умінь), співвідношення яких залежить від місця циклу в тематичному модулі, відповідно до характеристик системи вправ, розробленої на КППМЛ (Черноватий, 2018).

Запропонована на КППМЛ модель застосовується (з певними адаптаціями, залежно від конкретних умов навчання та власної інтерпретації) на багатьох кафедрах, які навчають перекладу. Ця модель постійно розвивається разом із розвитком системи освіти України і вже мало залежить від її авторів. Наприклад, за інформацією в наукових журналах (Міщенко, 2017), у 2016 році в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, створено робочу групу, для оптимізації підготовки перекладачів німецької мови для освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр». Групою визначено часткові завдання, над реалізацією яких вона планує працювати, і формулювання яких майже дослівно повторює зміст завдань, сформульованих на початку цього століття на КППМЛ (визначити зміст поняття «перекладацька компетентність»; сформулювати прогресію часткових навчальних цілей; визначити обсяг знань з теорії та стратегій перекладу, необхідних для реалізації перекладацької компетентності; знайти та відібрати відповідні тексти; розробити вправи та завдання; розробити приклади різного типу моделей уроку; підготувати, розробити, апробувати та опублікувати навчальні матеріали) (Міщенко, 2017: 602). Така ступінь схожості свідчить про те, що ідея вже оволоділа викладацьким і дослідницьким загалом і живе своїм життям.

За минулі роки виросло нове покоління дослідників з міцною методичною базою й багатим досвідом навчання перекладу, які розвивають різні аспекти теорії й практики навчання галузевого перекладу не тільки на КППМЛ, де захищено докторську дисертацію (Ольховська, 2018) і видано монографію з проблем розвитку фахової компетентності перекладача засобами інформаційно-комунікаційних технологій (Ольховська, 2018а), але й за її межами. Зокрема, захищено докторські дисертації й запропоновано: модель науково-технічного перекладу – ЦДПУ імені Володимира Винниченка (Міщенко, 2013), модель професійної підготовки майбутніх перекладачів китайської мови – Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (Попова, 2016), методику навчання магістрів-філологів усного перекладу у зовнішньоекономічній сфері – Дніпровський університет імені Альфреда Нобеля (ДУАН) (Зінукова, 2017) та усного двостороннього науково-технічного перекладу студентів бакалаврату – НТУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського» (Сімкова, 2018); стратегічні орієнтири модернізації професійної підготовки перекладачів з урахуванням системи професійного навчання перекладачів у США – Хмельницький національний університет (Скиба, 2017); принципи професійної підготовки майбутніх перекладачів в умовах інформаційно-освітнього середовища університету – Хмельницький національний університет (Долинський, 2018). Не так просто знайти іншу ділянку дослідження, де б за п'ять років було захищено сім докторських дисертацій, що свідчить про динамічний її розвиток.

Значний обсяг роботи по наблизенню змісту підготовки перекладачів у ЗВО до потреб перекладацької індустрії (зокрема по запровадженню засобів інформаційно-комунікаційних технологій перекладу до змісту навчання), а також щодо оптимізації перекладацької практики студентів, проводиться в ЦДПУ імені Володимира Винниченка, зокрема, в межах Всеукраїнської спілки викладачів перекладу (Бондаренко, 2018).

Аналіз сфер, в яких ведеться навчання галузевого перекладу в закордонних університетах, засвідчив значний збіг їхньої номенклатури в різних ЗВО, більшість з них включають суспільно-політичну, юридичну, економічну, науково-технічну та, меншою мірою, медичну і фінансову

сфери, хоча трапляються й інші галузі, що, вірогідно, залежить від конкретних умов в конкретних ЗВО. Виходячи з цього, було обґрунтовано (Черноватий, 2013) необхідність розробки навчальних матеріалів у різних сферах, аби забезпечити можливість вибору різних сфер для різних центрів з урахуванням їхніх особливостей.

Для практичної реалізації розробленої моделі в навчальному процесі було домовлено про створення спільного (КПМЛ і кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови КНУ імені Тараса Шевченка) проекту під назвою *Dictum Factum*, метою якого була розробка, апробація і публікація навчально-методичних та довідкових матеріалів для підготовки перекладачів. І хоча подальша співпраця з боку київської кафедри переважно обмежувалася участю тодішнього її завідувача В.І.Карабана та організаційною підтримкою, сам проєкт виявився досить плідним. У 2013 році, крім цього, було також започатковано серію *UTTU Series* (англомовна аббревіатура Всеукраїнської спілки викладачів перекладу), до реалізації проєктів якої залучалися і автори з інших кафедр ЗВО України. Технічну підтримку обох проєктів забезпечувало вінницьке видавництво «Нова книга».

Юридична галузь. Першою сферою для посібників з галузевого перекладу було обрано юриспруденцію. Цьому сприяло кілька чинників. По-перше, співголова проєкту серії *Dictum Factum* В'ячеслав Карабан саме готував до публікації у видавництві «Нова книга» великі за обсягом українсько-англійський (65 000 слів, видано 2003 року) та англо-український (75 000 слів, видано 2004 року) юридичні словники, а тому був готовий до фахового редагування правничих текстів. По друге, Леонід Черноватий, перебуваючи в м. Цинциннаті (США), познайомився з американським правником Едом Марксом, членом «Асоціації юристів штату Огайо», який також був одним із авторів популярної брошури «Право і ви» (*The Law and You*), виданої для інформування широких верств населення про те, як працюють закони в штаті Огайо. Тексти цієї брошури видавалися ідеальною основою для посібника з навчання перекладу у сфері права США, оскільки вони були, з одного боку, фаховими, а з іншого – розраховані не на правників, а на пересічних громадян, якими власне є й майбутні перекладачі. Пан Маркс зацікавився ідеєю поширення свого тексту за межами штату Огайо і домогся дозволу (на безоплатній основі) з боку «Асоціації юристів штату Огайо» та «Фонду юристів штату Огайо» на використання їхнього видання при підготовці українського посібника з навчання юридичного перекладу. Праця з переробки текстів на посібник потребувала системи та комплексу вправ, які були розроблені Леонідом Черноватим. В процесі такої розробки було сформульовано кілька принципів організації навчання, зокрема, принципи циклічності та врахування рівня виконання вправи, які використовувалися і при підготовці посібників в інших галузях.

Перше видання великого за обсягом (480 с.) посібника з навчання перекладу англомовної юридичної літератури вийшло у 2002 році у видавництві «Поділля». Наступні видання цієї праці, до редагування яких залучалися й фахівці з Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (НЮУ), публікувалися у видавництві «Нова книга», зокрема, у 2017 році вийшло друком вже його четверте видання (Переклад юридичної літератури, 2017). Посібник активно використовується у ЗВО України для підготовки як правників, так і перекладачів.

Не менш важливою сферою для розуміння й перекладу юридичних текстів є право Європейського Союзу, тож досить логічним виглядає рішення підготувати відповідний посібник, який, завдяки зусиллям міжуніверситетського колективу (КПМЛ, НЮУ та ДУАН), побачив світ у 2021 році в серії *UTTU Series* (Переклад англомовного дискурсу, 2021).

Іншою важливою темою юридичної сфери є проблематика прав людини, в межах якої підготовлено два посібника. У 2006 році у видавництві «Нова книга», на базі дисертаційного дослідження аспірантки Леоніда Черноватого (Ганічева, 2007) та за участі фахівців з НЮУ, вийшов посібник для навчання перекладу у галузі прав людини» (Переклад англомовної громадсько-політичної літератури. Міжнародні конвенції, 2006), а у 2015 році – в серії *UTTU Series*, ґрунтуючись на тій же концепції, – ще один міжуніверситетський (КПМЛ, НЮУ та ДУАН) посібник (Переклад міжнародних англомовних угод, 2015).

Економічна та громадсько-політична сфери. Наступні два посібника видано також завдяки міжнародній співпраці. Амбасада США дала дозвіл на використання її інформаційних матеріалів для підготовки посібників у сферах економіки та державного управління США. Перша редакція посібника з навчання перекладу англомовної економічної літератури вийшла в

серії *Dictum Factum* у 2005 році, а друга (перероблене й доповнене видання) – за два роки по тому (Переклад економічної літератури, 2007). Посібник з перекладу англійської літератури у сфері системи державного управління США (Переклад англійської громадсько-політичної літератури. Система держуправління США, 2006) опубліковано у 2006 році.

Навчання усного послідовного перекладу вимагає попереднього оволодіння системою перекладацького скоропису, для забезпечення якого було розроблено відповідну концепцію, реалізовану на КПМЛ, перше видання якого вийшло у 2002 році, а друге (перероблене й доповнене) – у 2006 році (Ребрій, 2006). Посібник використовується практично в усіх центрах навчання перекладу в Україні.

О.В.Ребриєм реалізовано й концепцію посібника з навчання перекладу у сфері міжнародних організацій. У 2004 році вийшло перше видання під назвою «Міжнародні політичні, економічні та військові організації», а за п'ять років, у 2009-му – його суттєво перероблена й доповнена редакція під назвою «Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації» (Ребрій, 2009).

При навчанні перекладу студентів, для яких англійська мова є другою іноземною, у багатьох з них виникають проблеми під час першого контакту з громадсько-політичним перекладом, пов'язані з браком достатнього запасу англійської загальнополітичної лексики. Аби забезпечити ефективне подолання цієї проблеми стосовно таких студентів, було розроблено концепцію пропедевтичного етапу, для забезпечення якого було розроблено спеціальний посібник (Черноватий і Котляров, 2005).

Науково-технічна сфера. Перший посібник з перекладу англійської науково-технічної літератури опубліковано у 2004 (Карабан, 2004), а перше видання що відносилось до технічної сфери і стосувалося таких її галузей як електричне й електронне побутове, офісне і комунікаційне устаткування, виробництво й обробка металу, вийшло двома роками пізніше (Переклад англійської технічної літератури, 2006). У співпраці з Харківським політехнічним університетом, публікується посібник для навчання перекладу англійської патентної літератури (Переклад текстів англійських засобів, 2011).

У 2016 році, враховуючи досвід реалізації розробленої моделі навчання галузевого перекладу, до неї було внесено певні зміни, у зв'язку з чим дещо змінилось і наповнення циклів. Відповідно, посібники, що розробляються після згаданого часу, будуються вже за оновленою моделлю.

За нею в серії *UTTU Series* підготовлено посібник для навчання перекладу англійських текстів у сферах енергії, природних ресурсів і транспорту (Переклад англійських науково-технічних текстів, 2017). Аналіз змісту навчання майбутніх перекладачів показав відсутність у ньому елементів, які готували б їх до перекладу текстів, пов'язаних з основами природничих наук. Для вирішення цієї проблеми розроблено й реалізовано концепцію відповідного посібника для навчання перекладу у галузях алгебри, геометрії, фізики та хімії (Переклад англійських текстів у галузі природничих наук, 2017).

Медицина сфера. Для забезпечення навчання перекладу у цій сфері, розроблено його концепцію, яку реалізовано у двох посібниках, підготовлених на кафедрі перекладознавства імені Миколи Лукаша, опублікованих у 2019 році в серії *UTTU Series* (Переклад англійських текстів у сфері надання медичної допомоги – 1, 2019; Переклад англійських текстів у сфері надання медичної допомоги – 2, 2019).

Таким чином, за останні двадцять років, лише в серіях *Dictum Factum* та *UTTU Series*, підготовлено й видано 28 посібників з навчання галузевого перекладу в парі «англійська-українська мови». Однак ними не вичерпується українська скарбниця навчально-методичної літератури у цій сфері. Якщо на початку нинішнього століття подібна література траплялася нечасто, а регулярна робота з її розробки обмежувалася двома кафедрами, то регулярний вихід перелічених вище видань виявився потужним каталізатором активізації творчої діяльності фахівців і в інших українських центрах навчання перекладу і ця активність не обмежується лише англійською мовою. Таким чином, перспективи подальшого розвитку методики навчання галузевого перекладу в Україні, як в теоретичному (розбудова усіх компонентів моделі навчання), так і в практичному (розробка й публікація навчально-методичних матеріалів) планах, викликають оптимізм.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Біобібліографічний покажчик : Леонід Черноватий / уклад. О. Білоус. Вінниця: Нова книга, 2021. – 198 с. (Почесні професори ІДПУ імені Володимира Винниченка).
2. Бондаренко О.С. Профіль письмового перекладача: професійні компетенції очима вишів та індустрії. Наукові записки. Серія «Філологічні науки». 2018. Вип. 165. – С. 447–453.
3. Ганічева Т. В. Методика навчання майбутніх філологів усного англомовного двостороннього перекладу у галузі прав людини: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2007. – 20 с.
4. Долинський Є. В. Професійна підготовка майбутніх перекладачів в умовах інформаційно-освітнього середовища університету: монографія. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2018. – 384 с.
5. Зінуківа Н.В. Усний переклад у зовнішньоекономічній сфері: теорія і методика навчання магістрів-філологів: монографія. Дніпро: Ун-т імені Альфреда Нобеля, 2017. – 424 с.
6. Міжнародні конвенції у галузі прав людини / Черноватий Л.М., Карабан В.І., Ганічева Т.В., Липко І.П. Вінниця : Нова книга, 2006.– 272 с.
7. Міщенко А. Глобалізація економіки та світовий стандарт. Наукові записки. Серія «Філологічні науки». 2012. Вип. 105 (2). – С. 373-378.
8. Міщенко А. Комп'ютеризовані інструменти перекладача фахової літератури. Наукові записки. Серія «Філологічні науки». 2010. Вип. 89 (1). – С. 190-197.
9. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу: монографія. Вінниця: Нова книга», 2013. – 448 с.
10. Міщенко А.Л. Перекладацька компетентність та освітній стандарт. Наукові записки. Серія «Філологічні науки». 2017. Вип. 153.– С. 597-603.
11. Ольховська А. С. Методика навчання майбутніх філологів передачі імплікатур тексту оригіналу в усному перекладі з аркуша з української мови на англійську: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2011. – 21 с.
12. Ольховська А. С. Теоретичні і методичні засади розвитку фахової компетентності магістрів-перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2018. 39 с.
13. Ольховська А.С. Розвиток фахової компетентності магістрів-перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: теорія і практика : монографія. Харків: Планета-Принт, 2018а. – 286 с.
14. Переклад англомовних науково-технічних текстів: енергія, природні ресурси, транспорт : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. / Черноватий Л. М., Ребрій О.В., Кальниченко О.А. та ін. Вінниця: Нова Книга, 2017. – 264 с.
15. Переклад англомовних текстів у галузі природничих наук: алгебра, геометрія, фізика, хімія : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / Черноватий Л. М., Ребрій О. В., Кальниченко О. А., Лук'янова Т.Г.). Вінниця: Нова Книга, 2017. – 240 с.
16. Переклад англомовного дискурсу в галузі права Європейського Союзу : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / Черноватий Л. М., Комарова Т. В., Зінуківа Н. В., Липко І.П. та ін. Вінниця: Нова Книга, 2021. – 264 с.
17. Переклад англомовної громадсько-політичної літератури. Міжнародні конвенції у галузі прав людини: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / Черноватий Л.М. Карабан В.І., Ганічева Т.В., Липко І.П. Вінниця: Нова книга, 2006. – 272 с.
18. Переклад англомовної громадсько-політичної літератури. Система державного управління США: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / Черноватий Л. М., Карабан В.І., Ребрій О.В., Липко І.П., Ярошук І.П. Вінниця: Нова книга, 2006. – 400 с.
19. Переклад англомовної технічної літератури. Електричне та електронне побутове устаткування. Офісне устаткування. Комунікаційне устаткування Виробництво та обробка металу: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / Черноватий Л. М., Карабан В.І., Омелянчук О.О. Вінниця: Нова книга, 2006. – 296 с.
20. Переклад англомовної юридичної літератури : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Черноватий Л.М. Карабан В.І., Іванко Ю.П., Липко І.П. Вінниця: Нова книга, 2017. – 280 с.
21. Переклад міжнародних англомовних угод українською мовою: Три базові угоди у галузі прав людини : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / Черноватий Л. М., Ганічева Т.В., Зінуківа Н.В. та ін. Вінниця: Нова книга, 2015. – 266 с.
22. Попова О. В. Професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти: теоретичний аспект : монографія. Одеса: Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, ВОІ СОІУ «Атлант», 2016. – 454 с.
23. Ребрій О.В. Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Вінниця : Нова книга, 2009. – 240 с.
24. Ребрій О.В. Основи перекладацького скоропису: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Вінниця: Нова книга, 2006. – 152 с.
25. Сімкова І. О. Формування в майбутніх перекладачів професійної компетентності в усному двосторонньому науково-технічному перекладі : монографія. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 260 с
26. Скиба К.М. Модернізація професійної підготовки перекладачів: стратегічні орієнтири. : монографія. Хмельницький: Термінова поліграфія, 2017. – 120 с.

27. Червінко С.О. Методика навчання майбутніх філологів усного послідовного перекладу з української мови англійською з використанням перекладацького скоропису: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2014. – 22 с.
28. Черноватий Л. М., Котляров Д.М. Політичний переклад: перші кроки: посіб. для навч. англ. громад.-політ. лексик студ. вищ. закл. освіти. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2005. – 104 с.
29. Черноватий Л.М. Зміст поняття «фахова компетентність перекладача» як складової методики навчання. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2014. № 2 (74). – С. 84-87.
30. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спец. «Переклад». Вінниця: Нова Книга, 2013. – 376 с.
31. Черноватий Л.М. Проблематика досліджень у галузі методики навчання перекладу як спеціальності. Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. 2004. № 635. – С. 192-197.
32. Черноватий Л.М. Система вправ і завдань як категорія методики навчання перекладу. Іноземні мови. 2018. № 2. – С.19-26.
33. Черноватий Л.М., Царьова С.О. Переклад текстів англomовних засобів захисту інтелектуальної власності: патенти, знаки для товарів та послуг: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. Вінниця: Нова книга, 2011. – 304 с.
34. Acquiring translation competence: hypotheses and methodological problems in a research project / Beeby A. et al. Investigating Translation; Beeby A., Ensinger D., Presas M. (eds.). Amsterdam: John Benjamins. 2000. – P. 99-106.
35. Biel L. Professional Realism in the Legal Translation Classroom: Translation Competence and Translator Competence. Meta. 2011. Vol. 56. No 1. – P. 162–178. <https://doi.org/10.7202/1003515ar>
36. Bowker L. Using Specialized Monolingual Native-Language Corpora as a Translation Resource: A Pilot Study. Meta. 1998. Vol. 43. No 4. – P. 631–651. <https://doi.org/10.7202/002134ar>
37. Davies M., Scott-Tennent, C., Rodriguez Torras F. (). Training in the Application of Translation Strategies for Undergraduate Scientific Translation Students. Meta. 2001. Vol. 46. No 4. P. 737–744. <https://doi.org/10.7202/002490ar>
38. Harvey M. What's so special about legal translation? Meta. 2002. Vol. 47. N 2. – P. 177–185. <https://doi.org/10.7202/008007ar>
39. Malmkjaer K. (). Love thy Neighbour: Will Parallel Corpora Endear Linguists to Translators? Meta. 1998. Vol. 43. No 4. – P. 534–541. <https://doi.org/10.7202/003545ar>
40. Maniez F. Extraction d'une phraséologie bilingue en langue de spécialité : corpus parallèles et corpus comparables. Meta. 2001. Vol. 46. No 3. – P. 552–563. <https://doi.org/10.7202/003549ar>
41. Resche C. An Approach to Interface Terminology: The Example of Environmental Economics in English as a Foreign Language. Meta. 2000. Vol. 45. No. 4. – P. 628–645. <https://doi.org/10.7202/003941ar>
42. Wakabayashi J. Teaching medical translation. Meta. 1996. Vol. 41. N 3. – P. 356–365. <https://doi.org/10.7202/004584ar>
43. Zanettin F. Bilingual Comparable Corpora and the Training of Translators. Meta. 1998. Vol. 43. No 4. – P. 616–630. <https://doi.org/10.7202/004638ar>

REFERENCES

1. Beeby, A. et al. (2000). Acquiring translation competence: hypotheses and methodological problems in a research project. In A. Beeby, D. Ensinger, & M. Presas (eds.), *Investigating Translation* (pp. 99-106). John Benjamins.
2. Biel, L. (2011). Professional realism in the legal translation classroom: Translation competence and translator competence. *Meta*, 56(1), 162-178. <https://doi.org/10.7202/1003515ar>
3. Biobibliografichni pokazhchyk [Biobibliographic Guide]: Leonid Chernovaty (2021) / arranged by O. Bilous. Vinnytsia: Nova Knyha, 198 p. (Pochesni profesory TsDPU imeni Volodymyra Vynnychenka [Professors Emeritus of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University]).
4. Bondarenko, O.S. (2018). Profil pysmovoho perekladacha: profesiini kompetentsii ochyma vyshiv ta industrii [Translator's profile: professional competences through the eyes of translator trainers and industry]. *Naukovi zapysky. Seriya «Filolohichni nauky» [Scholarly Notes. Series: Philology]*, 165, 447 – 453.
5. Bowker, L. (1998). Using Specialized Monolingual Native-Language Corpora as a Translation Resource: A Pilot Study. *Meta*, 43(4), 631–651. <https://doi.org/10.7202/002134ar>
6. Chernovaty, L. M., Karaban, V. I., Hanicheva, T. V., Lypko, I. P. (2006). *Pereklad anhlo-movnoi hromadsko-politychnoi literatury. Mizhnarodni konventsii u haluzi prav liudyny: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity* [Translation of the English-language social and political literature related to international covenants on human rights: textbook for university students]. Nova Knyha.
7. Chernovaty, L. M., Hanicheva, T. V., Zinukova, N. V. (2015). *Pereklad mizhnarodnykh anhlo-movnykh uhod ukrainskoiu movoiu: Try bazovi uhody u haluzi prav liudyny: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity* [Translation of the English-language international treaties. Three basic treaties on human rights: textbook for university students]. Nova Knyha.
8. Chernovaty, L. M., Karaban, V. I., Ivanko, Yu. P., Lypko I.P. (2017). *Pereklad anhlo-movnoi yurydychnoi literatury: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh zakladiv osvity* [Translation of the English-language literature related to the US law: textbook for university students]. Nova Knyha.
9. Chernovaty, L. M., Karaban, V. I., Omelianchuk, O. O. (2006). *Pereklad anhlo-movnoi tekhnichnoi literatury. Elektrychne ta elektronne pobutove ustakuvannia. Ofisne ustakuvannia. Komunikatsiine ustakuvannia Vyrobnnytstvo ta obrobka metalu: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity* [Translation of the English-language literature related to

technology: office, electric and electronic consumer equipment; metal production and processing : textbook for university students]. Nova Knyha.

10. Chernovaty, L. M., Karaban, V. I., Rebrii, O. V., Lypko, I. P., Yaroshchuk, I. P. (2006). Pereklad anhlovnoi hromadsko-politychnoi literatury. Systema derzhavnogo upravlinnia USA: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity [Translation of the English-language literature related to the US government : textbook for university students]. Nova Knyha.

11. Chernovaty, L. M., Komarova, T. V., Zinukova, N. V., Lypko, I. P. (2021). Pereklad anhlovnoho dyskursu v haluzi prava Yevropeiskoho Soiuzu: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity [Translation of the English-language discourse related to European Law : textbook for university students]. Nova Knyha.

12. Chernovaty, L. M., Kotliarov, D.M. (2005). Politychnyi pereklad: pershi kroky: posib. dlia navch. anh. hromad.-polit. leksyky stud. vyshch. zakl. Osvity [Political Translation – first steps: textbook for university students]. V.N. Karazin Kharkiv National University.

13. Chernovaty, L. M., Rebrii, O. V., Kalnychenko, O. A. et al (2017). Pereklad anhlovnykh naukovotekhnichnykh tekstiv: enerhiia, pryrodni resursy, transport: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh zakladiv osvity [Translation of the English-language texts related to science and technology: energy, natural resources, transport: textbook for university students]. Nova Knyha.

14. Chernovaty, L. M., Rebrii, O. V., Kalnychenko, O. A., Lukianova, T. H. (2017). Pereklad anhlovnykh tekstiv u haluzi pryrodnych nauk: alhebra, heometriia, fizyka, khimiia: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity [Translation of the English-language texts related to natural sciences: Algebra, Geometry, Physics, Chemistry: textbook for university students]. Nova Knyha.

15. Chernovaty, L.M. (2004). Problematyka doslidzhen u haluzi metodyky navchannia perekladu yak spetsialnosti [Problems awaiting research in methodology of teaching Translation as a Major]. Visnyk Khark. nats. un-tu im. V.N. Karazina – Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University, 635, 192-197.

16. Chernovaty, L.M. (2013). Metodyka vykladannia perekladu yak spetsialnosti: pidruchnyk dlia stud. vyshchykh zaklad. osvity za spets. 'Pereklad' [Methodology of teaching Translation as a Major: textbook for university students majoring in Translation]. Nova Knyha.

17. Chernovaty, L.M. (2014). Zmist poniattia «fakhova kompetentnist perekladacha» yak skladovoi metodyky navchannia [The notion of 'translator's professional competence' as a component of teaching methodology]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka – Bulletin of Ivan Franko State University of Zhytomyr, 2(74), 84-87.

18. Chernovaty, L.M. (2018). Systema vprav i zavdan yak katehoriia metodyky navchannia perekladu [System of exercises and tasks as a category of methodology of teaching Translation]. Inozemni movy – Foreign Languages, 2, 19-26.

19. Chernovaty, L.M., Tsarova, S.O. (2011). Pereklad tekstiv anhlovnykh zasobiv zakhystu intelektualnoi vlasnosti: patenty, znaky dlia tovariv ta posluh: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity [Translation of the English-language instruments of intellectual property protection: patents, trademarks and service marks: textbook for university students]. Nova Knyha.

20. Chervinko, Ye. O. (2014). Metodyka navchannia maibutnikh filolohiv usnogo poslidovnoho perekladu z ukrainskoi movy anhliiskoiu z vykorystanniam perekladatskoho skoropysu: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk [Methodology of teaching future philologists consecutive translation on the basis of interpreters' shorthand]. Extended abstract of PhD thesis. Kyiv [in Ukrainian].

21. Davies, M., Scott-Tennent, C., Rodriguez Torras, F. (2001). Training in the Application of Translation Strategies for Undergraduate Scientific Translation Students. *Meta*, 46(4), 737-744. <https://doi.org/10.7202/002490ar>

22. Dolynskiy, Ye. V. (2018). Profesiina pidhotovka maibutnikh perekladachiv v umovakh informatsiino-osvitnoho seredovyshcha universytetu: monohrafiia [Professional training of future translators under the condition of university information and education environment : monograph]. FOP Melnyk A. A. [in Ukrainian].

23. Hanychava, T. V. (2007). Metodyka navchannia maibutnikh filolohiv usnogo anhlovnoho dvostoronnoho perekladu u haluzi prav liudyny [Methodology of teaching two-way English interpreting in the domain of human rights]: Extended abstract of PhD thesis. Kyiv [in Ukrainian].

24. Harvey, M. (2002). What's so special about legal translation? *Meta*, 47(2), 177–185. <https://doi.org/10.7202/008007ar>

25. Malmkjaer, K. (1998). Love thy Neighbour: Will Parallel Corpora Endear Linguists to Translators? *Meta*, 43(4), 534–541. <https://doi.org/10.7202/003545ar>

26. Maniez, F. (2001). Extraction d'une phraséologie bilingue en langue de spécialité : corpus parallèles et corpus comparables. *Meta*, 46(3), 552–563. <https://doi.org/10.7202/003549ar>

27. Mishchenko, A. (2010). Kompiuteryzovani instrumenty perekladacha fakhovoi literatury [Computerized instruments of specialized discourse translator]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Filolohichni nauky»* [Scholarly Notes. Series: Philology]. 89 (1). 190-197.

28. Mishchenko, A. (2012). Hlobalizatsiia ekonomiky ta svitovyi standart [Globalization of economy and the world standard]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Filolohichni nauky»* *Naukovi zapysky. Seriiia «Filolohichni nauky»* [Scholarly Notes. Series: Philology]. 105 (2). 373-378.

29. Mishchenko, A. L. (2013). Linhvistyka fakhovykh mov ta suchasna model naukovotekhnichnoho perekladu : monohrafiia [Linguistics of specialized languages and modern model of translation in the domain of science and technology]. Nova knyha.

30. Mishchenko, A. L. (2017). Perekladatska kompetentnist ta osvittii standart [Translation competence and educational standard]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Filolohichni nauky» [Scholarly Notes. Series: Philology]*. 153. 597-603.
31. Olkhovska, A. S. (2018). Teoretychni i metodychni zasady rozvytku fakhovoi kompetentnosti mahistriv-perekladachiv zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Theoretical and methodological basis of the MA (majoring in Translation) students' professional competence development by means of IT technologies]. Extended abstract of DrSci thesis. Khmelnytskyi.
32. Olkhovska, A. S. (2011). Metodyka navchannia maibutnikh filolohiv peredachi implikatur tekstu oryinalu v usnomu perekladu z arkusha z ukrainskoi movy na anhliisku [Methodology of teaching future philologists rendering the source text implicatures in sight interpretation from Ukrainian into English]. Extended abstract of PhD thesis. Kyiv.
33. Olkhovska, A. S. (2018a). Rozvytok fakhovoi kompetentnosti mahistriv-perekladachiv zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii: teoriia i praktyka : monohrafiia [Development of MA (majoring in Translation) students' professional competence by means of IT technologies: Theory and practice]. Planeta-Print.
34. Popova, O. V. (2016). Profesiino-movlenniava pidhotovka maibutnikh perekladachiv kytaiskoi movy v umovakh universytetskoi pedahohichnoi osvity: teoretychnyi aspekt: monohrafiia [Linguistic and professional training of future translators from Chinese: theoretical aspect: monograph]. Atlant.
35. Rebrii, O. V. (2009). Yevropeyskyi Soiuz ta inshi mizhnarodni politychni, ekonomichni, finansovi ta viiskovi orhanizatsii: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity [European Union and other international political, economic, financial and military organizations: textbook for university students]. Nova Knyha.
36. Rebrii, O.V. (2006). Osnovy perekladatskoho skoropysu: navch. posib. dlia stud. vyshch. zakl. osvity [Basics of interpreter's shorthand]. Nova Knyha.
37. Resche, C. (2000). An approach to interface terminology: The example of Environmental Economics in English as a foreign language. *Meta*, 45(4), 628–645. <https://doi.org/10.7202/003941ar>
38. Simkova, I. O. (2018). Formuvannia v maibutnikh perekladachiv profesiinoi kompetentnosti v usnomu dvostoronnomu naukovu-tekhnichnomu perekladu: monohrafiia [Development of the future translators' professional competence in the two-way interpretation in the domain of science and technology : monograph]. KPI imeni Ihoria Sikorskoho.
39. Skyba, K.M. (2017). Modernizatsiia profesiinoi pidhotovky perekladachiv: stratehichni oriientyry: monohrafiia [Modernization of translators' professional training: strategic guidelines: monograph]. Terminova polihrafiia.
40. Wakabayashi, J. (1996). Teaching medical translation. *Meta*, 41(3), 356–365. <https://doi.org/10.7202/004584ar>
41. Zanettin, F. (1998). Bilingual Comparable Corpora and the Training of Translators. *Meta*, (4), 616–630. <https://doi.org/10.7202/004638ar>
42. Zinukova, N. V. (2017). Usnyi pereklad u zovnishnoekonomichnii sferi: teoriia i metodyka navchannia mahistriv-filolohiv : monohrafiia [Interpreting in foreign economics sphere: Theory and practice of teaching MA philologists: monograph]. Alfred Nobel University.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Леонід Черноватий – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, Почесний професор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика навчання іноземних мов та перекладу, психолінгвістика, перекладознавство

Ірина Липко – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Наукові інтереси: германська філологія, методика навчання іноземних мов та перекладу, перекладознавство.

Світлана Романюк – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Наукові інтереси: германська філологія, методика навчання іноземних мов та перекладу, перекладознавство.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Leonid Chernovaty – Doctor of Sciences (Pedagogics), Full Professor, Professor at the Mykola Lukash Translation Studies Department, V.N.Karazin Kharkiv National University, Doctor Honoris Causa of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University in Kropyvnytskyi.

Scientific interests: Teaching Foreign Languages, Translator/Interpreter Training, Psycholinguistics, Translation Studies

Iryna Lypko – PhD (Philology), Associate Professor, Head, Department of Foreign Languages №2, Yaroslav Mudryi National Law University

Scientific interests: Germanic Philology, Teaching English for Specific Purposes, Translator/Interpreter Training.

Svitlana Romaniuk – PhD (Philosophy), Associate Professor, Department of Foreign Languages №2, Yaroslav Mudryi National Law University

Scientific interests: Germanic Philology, Teaching English for Specific Purposes, Translator/Interpreter Training.